

Filozoficzne interpretacje faktów naukowych

ks. dr hab. Józef Turek, prof. KUL

Filozoficzne interpretacje faktów naukowych

- **1. Uwagi wprowadzające**
  - 1.1. Osadzenie problemu
  - 1.2. Cel wystąpienia
  - 1.3. Warunki poprawnej realizacji celu - zasada jednorodności epistemologiczno-metodologicznej
- **2. Strukturalna i funkcjonalna charakterystyka interpretacji filozoficznej faktów naukowych**
  - 2.1. Ogólna charakterystyka interpretacji jako prosu poznawczego
  - 2.2. Charakterystyka strukturalna
  - 2.3. Charakterystyka funkcjonalna
- **3. Wartość poznawcza procedur interpretacyjnych**
  - 3.1. Pozytywy prezentowanej metody.
  - 3.2. Trudności i zastrzeżenia
- **4. Podsumowanie**

Osadzenie problemu

- W ramach metafizologii wyróżnia się typ filozofii pozostających w mniej lub bardziej ścisłych związkach z naukami szczegółowymi. Powstaje wtedy realny problem faktycznego korzystania przez te filozofie z osiągnięć tych nauk, co w praktyce przyjmuje postać pytania o zasadne sposoby, metody przechodzenia z wiedzy naukowej do wiedzy filozoficznej. Problem ten posiada bardzo bogate dzieje, a we współczesnych dyskusjach metafizologicznych sprowadza się do pytania o zasadność i sposób unaukowania filozofii.

Osadzenie problemu

- W środowisku polskich tomistów bezpośrednio problematyką związków filozofii, zwłaszcza przyrody, z naukami przyrodniczymi interesowali się w szczególności profesorowie K. Kłósak i S. Mazierski. Znane są też długotrwałe spory w tej kwestii tych autorów z przedstawicielami tzw. tomizmu egzystencjalnego. Ks. prof. Kłósak przeniósł i rozpropagował na gruncie polskim maritainowską ideę filozoficznej interpretacji faktów naukowych jako metodę przechodzenia od wiedzy naukowej do filozoficznej. Problematyka ta jest dalej kontynuowana i rozwijana przez uczniów tych Autorów, a wyrazem jej aktualności są organizowane na jej temat sympozja i wydawane drukiem publikacje.

Osadzenie problemu

- Wystąpienie obecne stanowi też pewien wynik własnych przemyśleń w tym względzie. Opowiadając się już dosyć dawno temu za uprawianiem filozofii w ścisłych związkach z naukami szczegółowymi ciągle stawałem i dalej staję przed problemem zasadności takiej koncepcji filozofii, a przede wszystkim sposobem jej uprawiania. Podejmując bowiem konkretne zagadnienia filozoficzne z zakresu bądź filozofii przyrody, bądź też filozofii kosmologii staje się przed problemem odniesień tych zagadnień do najnowszych osiągnięć naukowych i zasadności ich wykorzystywania w rozwiązywaniu konkretnych problemów filozoficznych. Wystąpienie zatem niniejsze jest również w dużym stopniu efektem własnych refleksji metaprzedmiotowych nad uprawianiem filozofii w kontekście nauk przyrodniczych.

Cel wystąpienia

- **Ogólny, podstawowy** - krytyczne przeanalizowanie zasadności wykorzystywania w rozważaniach filozoficznych osiągnięć nauk przyrodniczych.
- **Szczegółowy** - w miarę wszechstronna ocena wartości poznawczej tzw. filozoficznej interpretacji faktów naukowych przyjmowanej jako w pełni zasadna metoda uprawiania filozofii w ścisłych związkach z osiągnięciami nauk przyrodniczych.

Nie będzie więc bezpośrednim celem niniejszego wystąpienia

- potraktowanie nauk szczegółowych jako przedmiotu analiz filozofii nauki. Jest to bowiem metaprzmiotowe podejście do rozważań nad samą nauką, a nie nad jej osiągnięciami. Jak wiadomo stanowi ono istotę filozofii nauki, której uprawianie w bezpośrednim powiązaniu z naukami nie budzi prawie żadnych kontrowersji.
- wykorzystywanie przedmiotu, języka i metod badań naukowych jako wzorca dla uprawiania filozofii. Precyzja i ścisłość języka nauki oraz ogromna skuteczność, zwłaszcza zmatematyzowanego przyrodoznawstwa, stanowią dla wielu motywację do upodabniania do nich filozofii.
- wskazywanie na aspekty psychologiczne osiągnięć naukowych w postaci inspirowania przez nie, zachęcania i motywowania filozofów do podejmowania przez nich konkretnych badań filozoficznych.
- wykorzystywanie w szczególności osiągnięć naukowych dla zilustrowania, dookreślenia i uściślenia problematyki filozoficznej.

Warunki poprawnej realizacji celu

- zasada jednorodności epistemologiczno- metodologicznej

- Punktem odniesienia wyznaczającym istotne kryteria podjętych analiz dokonywanych ocen będzie tzw. zasada jednorodności epistemologiczno-metodologicznej. Jest ona bezpośrednią konsekwencją i praktycznym uszczegółowieniem przyjmowanej przez większość filozofów odrębności epistemologiczno-metodologicznej nauk szczegółowych i filozofii. W ogólności stwierdza ona, że wiedza ludzka traktowana zarówno jak ogół czynności poznawczych i procedur naukotwórczych, jak i wytwór tych czynności, winna odznaczać się swoją wewnętrzną spójnością, tożsamością, jednolitością i w konsekwencji autonomicznością.

Warunki poprawnej realizacji celu

- zasada jednorodności epistemologiczno- metodologicznej

- Od strony nauki potraktowanej jako proces poznawczy oznacza to, że wszelkie czynności poznawcze i procedury naukotwórcze ustalające realne i zasadne powiązania pomiędzy badanymi aspektami rzeczywistości należały do tej samej płaszczyzny poznawczej i wyrażały je w tym samym języku, za pomocą podobnych pojęć, a także wchodziły w zakres podobnych metod badawczych. Trudno zatem zgodzić się, aby tezy filozoficzne były uzasadniane zdaniem naukowym, a terminy naukowe były wykorzystywane przy definiowaniu wyrażenia słownika filozoficznego. Przykładem naruszenia tej zasady jest często przytaczany tzw. błąd *quaternio terminorum*. Jest to błąd w rozumowaniu sylogistycznym polegającym na występowaniu w nim czterech zamiast trzech terminów. Przyjmując za przesłanki zdania:
  - Nauka i rozumowaniu jest nauką o procesach psychicznych.
  - Logika jest nauką o rozumowaniu.
  - **Zatem:** Logika jest nauką o procesach psychicznych.

Warunki poprawnej realizacji celu

- zasada jednorodności epistemologiczno- metodologicznej

- W rozumowaniu tym występują, jeśli brać pod uwagę kształt lub brzmienie, trzy terminy: **logika**, **nauka o procesach psychicznych** i **nauka o rozumowaniu**. Termin jednak *rozumowanie* występuje tu w dwu różnych znaczeniach. Raz w sensie pewnego rodzaju procesu psychicznego (w pierwszej przesłance), drugi raz w sensie wytworu tego procesu, w postaci pewnego układu zdań (w drugiej przesłance). Stąd z logicznego punktu widzenia o terminie występującym w dwu różnych znaczeniach należy powiedzieć, że są to dwa różne co do znaczenia terminy. W konsekwencji, w powyższym sylogizmie występują nie trzy, lecz cztery terminy i w efekcie jest to rozumowanie błędne.

Warunki poprawnej realizacji celu

- zasada jednorodności epistemologiczno- metodologicznej

- Traktując natomiast naukę jako wytwór czynności i procedur poznawczych, a więc biorąc pod uwagę takie jej struktury poznawcze jak: język i aparat pojęciowy, formułowane w tym języku konkretne tezy i prawa, a także tworzone z nich teorie, w świetle zasady jednorodności epistemologiczno-metodologicznej winny one posiadać jednolity i wewnętrznie spójny charakter. Jego naruszenie np. w przypadku filozofii ujawniałoby się w tym, że w swej wewnętrznej strukturze stanowiłaby ona swoistą hybrydę wiedzy naukowej i filozoficznej, przyjmującą postać wzajemnego przeplatania się tej wiedzy oraz swoistej “mozaikowości” ich zdań i zagadnień.

Warunki poprawnej realizacji celu

- zasada jednorodności epistemologiczno- metodologicznej

- Zasada jednorodności stanowi zatem pewną granicę negatywną, której nieprzekraczalność wyznaczana jest w ostateczności zasadnością demarkacji nauki i filozofii, czyli ich wzajemną autonomicznością. Nie zabrania więc ona w ogóle jakichkolwiek odniesień w rozważaniach filozoficznych do osiągnięć naukowych, ale domaga się takiego z nich korzystania, by autonomiczność obu tych dziedzin wiedzy nie została naruszona.

Warunki poprawnej realizacji celu

- zasada jednorodności epistemologiczno- metodologicznej

- W świetle zatem tej zasady podjęte próby oceny wartości poznawczej filozoficznej interpretacji faktów naukowych muszą zmierzać do odpowiedzi na pytanie czy rozważane procedury interpretacyjne są w stanie zapewnić wartościowe korzystanie z osiągnięć nauk szczegółowych przy równoczesnym zachowaniu tej zasady, a więc zachowaniu autonomiczności zarówno filozofii, jak i nauki. Dokonanie jednak takiej oceny wymaga bardzo szczegółowych analiz złożonych procedur interpretacyjnych dokonywanych przez filozofa w stosunku do osiągnięć nauk szczegółowych.

Charakterystyka proponowanej metody

- Termin *interpretacja* nie jest to termin jednoznacznie i dobrze określonym.
- Zamienne z nim lub przynajmniej pokrewne i blisko znaczeniowo używa się, takich wyrażień jak: tłumaczenie, wyjaśnianie, objaśnianie, rozumienie, eksplikowanie, wyłożenie czy wykładanie (w sensie: podanie wykładni), odczytanie (w przenośni, np. odczytanie myśli, uczuć), zrozumienie, nadanie znaczenia, ujednoznaczenie, uczynienie sensownym, nadanie dodatkowego znaczenia, wyznaczenie denotacji, wskazanie desygnatu, modelowanie czy konstruowanie modelu ewentualne odniesienie do modelu, ujęcie (z określonego punktu widzenia) itp. [...]

Charakterystyka proponowanej metody

- Dowolny wynik poznawczy, tzn. każdy rezultat operacji poznawczej może być poddany jakiemuś zabiegowi interpretacyjnemu.
- Mówi się o interpretacji danych zmysłowych, faktów, pojęć, zdań wszelkiego rodzaju (poczynając od zdań introspekcyjnych i raportów obserwacyjnych opisujących wyniki doświadczeń i kończąc na aksjomatach systemów teoretycznych), mówi się o interpretacji praw, zasad, postulatów, reguł, norm, pytań, o interpretacji teorii, modeli, systemów aksjomatycznych, języka, dzieł sztuki itp. [...]
- Zabiegowi interpretacji może być poddany każdy wynik poznawczy, a także dowolna operacja poznawcza.

Charakterystyka proponowanej metody

- W najbardziej zatem ogólnym rozumieniu interpretacja jest takim procesem poznawczym, w ramach którego interpretator w oparciu o znany mu układ odniesienia dokonuje przekształcenia czegoś, co jest dla niego problematyczne w coś, co staje się dla niego zrozumiałe.
- Ogólnie więc w interpretacji chodzi o ujęcie i przedstawienie czegoś, co jest nam dane, co w jakiś sposób poznaliśmy, stworzyli i skonstruowali (rzeczywistość, wiedza o tej rzeczywistości, teorie matematyczne) w nowej postaci, za pomocą nowego języka, pod nowymi kątami widzenia, w nowych aspektach.
- Z punktu przyporządkowywanych odpowiednim czynnościom lub ich wytworom sensów interpretacja może być potraktowana jako proces przyporządkowywania danej czynności zdaniowej lub zbiorom wypowiedzi zdaniowych ich sensu komunikacyjnego.

Charakterystyka proponowanej metody

- Te ogólne określenia interpretacji można również zastosować do omawianej w niniejszym wystąpieniu **tzw. interpretacji filozoficznej**, która jednak głównie ze względu na swój charakter, nie podpada pod żaden prezentowany przez metodologię nauk typ interpretacji. Jej odmienność ujawnia się głównie w charakterze wiedzy stanowiącej punkt odniesienia, względem którego dokonywana jest taka interpretacja. Jest nią oczywiście wiedza filozoficzna.

Charakterystyka proponowanej metody

- W ogólności więc filozoficzna interpretacja faktów naukowych polega:
  - na filozoficznym opracowywaniu tych faktów
  - wprowadzaniu przedmiotów doświadczenia w relacje z zasadami filozoficznymi
  - obróbce tych danych i osądzanie ich w świetle zasad filozofii
  - wydobywaniu treści filozoficznych z danych doświadczenia i ujmowanie ich filozoficzną aparaturę pojęciową.
  - Ks. Kłósak powie ponadto, że interpretacja taka jest zmianą “empiriologicznej perspektywy pojęciowej na perspektywę ontologiczną w znaczeniu szerszym, co łączy się korelatywnie z podjęciem filozoficznych metod badań.”

Charakterystyka proponowanej metody

- Podjęta zatem próba adekwatnej oceny procesu filozoficznej interpretacji faktów naukowych wymaga bardziej szczegółowych analiz tych procedur. Praktyka pokazuje, że bardzo skutecznym w tym względzie podejście jest zwrócenie uwagi na strukturalne i funkcjonalne aspekty tych procedur. Stąd w dalszych rozważaniach obecnego artykułu zostaną podjęte kolejno **analizy strukturalne oraz funkcjonalne** wszystkiego tego, co jest nazywane filozoficzną interpretacją faktów naukowych.

Charakterystyka strukturalna

- Analogicznie do procedur definiowania czy wyjaśniania również w przypadku procedur interpretacyjnych wyróżnia się od strony strukturalnej dwa ich człony. Jest to tzw. *interpretandum*, czyli to, co jest poddawane interpretacji oraz *interpretans* będący członem interpretującym. Wskazuje się ponadto na różnego rodzaju związki zachodzące pomiędzy interpretandum i interpretansem, a stanowiące faktyczne podstawy dla dokonywania jakichkolwiek zabiegów interpretacyjnych.

Charakterystyka strukturalna

- W przypadku interpretacji filozoficznej **członem interpretowanym** są tzw. fakty naukowe, pojmowane jako należące do korpusu wiedzy naukowej stwierdzenia ustalane metodami empirycznymi i zapisane w języku teoretycznym. Są to przede wszystkim same obiekty doświadczenia, a dopiero wtórnie - czynnościowo rozumiane doświadczenie. Całkowicie i bez reszty należą do płaszczyzny zjawiskowych i formalnych aspektów przyrody wiążąc się ze sposobami bytowania przypadłościowego, właściwego zwłaszcza dla ilości. Prezentują pewien aspekt zjawiskowy rzeczywistości ujawniony w opisie faktów i praw, a także teorii, które ustala się w szczegółowych naukach realnych.

Charakterystyka strukturalna

- Ze względu na rolę i znaczenie tych faktów naukowych jako punktu wyjścia dla rozważań filozoficznych postuluje się, by były to przede wszystkim fakty podstawowe, co do których nie ma na gruncie nauk szczegółowych żadnych wątpliwości. Winny więc być one wielokrotnie zweryfikowane i na tyle „dobrze” stwierdzone, by nie mogły być podważone lub zmieniać swój sens i swoje znaczenie w ramach innej teorii naukowej. Zatem w rozwoju nauk nie powinny ulegać zbyt wielkim zmianom. Można więc im bez obawy popełnienia błędu przypisać walor prawdziwości i faktyczności. W praktyce naukowej są więc uważane za prawdziwe fakty o przyrodzie.

Charakterystyka strukturalna

- **Interpretansem** jest natomiast cała dostępna wiedza filozoficzna stanowiąca ogólną wizję filozoficzną przyjmowaną przez tego, kto dokonuje interpretacji. Głównymi treściami tej wizji są z reguły określone założenia metafizyczno-epistemologiczne stanowiące wstępne przesłanki w znacznej mierze warunkujące treść całego systemu. Są one przyjmowane przede wszystkim na podstawie informacji pochodzących z poznania przednaukowego. Oczywiście możliwe jest przyjęcie różnych założeń i w konsekwencji dokonywanie odmiennych interpretacji filozoficznych tych samych faktów naukowych.

Charakterystyka strukturalna

- Podłożem warunkującym i równocześnie umożliwiającym dokonywanie interpretacji filozoficznej są pewne, swoiste związki zachodzące pomiędzy *interpretandum* i *interpretansem*. Nie są to związki logiczne lecz pewien aspekt filozoficzny zawarty w faktach naukowych, który może być odkrywany i ujmowany w dostępną aparaturę pojęciową. K. Kłósak związki te nazywa “zależnością materialną” rozumiejąc przez nią pośrednią zależność pomiędzy faktami naukowymi a wiedzą filozoficzną.

Charakterystyka strukturalna

- Wydaje się, że podłożem dla tych związków jest ta sama rzeczywistość świata materialnego badanego zarówno przez nauki, jak i filozofię. Można więc uznać, że problematyką filozoficzna niejako „znajduje się”, jest „zawarta” zarówno w samej rzeczywistości, jak i w naszej o tej rzeczywistości wiedzy, a więc w pojęciach i wyrażeniach językowych, zdaniach (sądach) i całych teoriach naukowych. Świadczyłyby o tym często spotykane w literaturze wypowiedzi o:
  - filozofii w nauce
  - przesiąknięciu nauk szczegółowych filozofią
  - zawieraniu się treści filozoficznych w naukach
  - potencjalnych ukryciu w faktach naukowych wartości filozoficznych (ontologicznych)
  - materialnym oparciu filozofii na naukach.

Charakterystyka strukturalna

- Takie usytuowanie problematyki filozoficznej wskazywałoby na fakt, że nie jest ona w trakcie filozoficznej interpretacji bezpośredni kreowana przez wiedzę naukową i z niej wyprowadzana na tej zasadzie, że wcześniej jej w ogóle nie było.
- W trakcie interpretacji jest ona raczej odkrywana, wydobywana, ujmowana, uściślana itp.
- Zatem nauki szczegółowe i w ogóle fakty naukowe stanowią głównie okazję do wydobywania tej problematyki.
- Drugim, równie ważnym czynnikiem łączącym *interpretandum* z *interpretanssem* jest sam filozof, który jako człowiek poznający fakty naukowe jest w stanie stawiać wobec nich pytania filozoficzne i proponować na nie odpowiedzi.

Charakterystyka funkcjonalna

- **Uwagi wprowadzające** - nie negując ważności analiz strukturalnego wymiaru procedur filozoficznej interpretacji faktów naukowych wydaje się jednak, że o istocie, zasadności i poznawczej wartości tych procedur decydują w głównej mierze konkretne czynności poznawcze odpowiedzialne za dokonywane zabiegi interpretacyjne. Stąd potrzeba **funkcjonalnej charakterystyki tych procedur**, charakterystyki polegającej na wskazaniu i w miarę możliwości szczegółowym przeanalizowaniu wszystkich tych czynności poznawczych i procedur naukotwórczych, które w sposób bezpośredni lub pośredni są odpowiedzialne za dokonywanie rozważanej w niniejszym artykule filozoficznej interpretacji faktów naukowych.

Charakterystyka funkcjonalna

- Jak było już wspomniane, w najbardziej ogólnym rozumieniu procedur interpretacyjnych biorą udział bardzo różne czynności poznawcze, wśród których w szczególny sposób wyróżnia się tu czynności **nadawania pojęciom sensów, a wyrażeniom językowym znaczeń**, zwłaszcza na drodze różnego rodzaju zabiegów definicyjnych i konceptualizacyjnych. Istotną również rolę w procedurach interpretacyjnych przypisuje się wszelkiego rodzaju **wnioskowaniom**, w tym również przez analogię, procedurom **wyjaśniania, uzasadniania** oraz **czynnościom abstrahowania**.

Charakterystyka funkcjonalna

- Z racji jednak wspomnianej wcześniej zasady jednorodności analizy funkcjonalnego wymiaru rozważanej tu interpretacji filozoficznej muszą w pierwszym względzie rozstrzygnąć kwestię mniej lub bardziej wyraźnego spełnienia przez biorące udział w zabiegach interpretacyjnych czynności poznawcze i procedury naukotwórcze wymogów stawianych przez tę zasadę. Jeśli bowiem zasada ta ma moc zobowiązującą, to w głównej mierze odnosi się ona do wspomnianych czynności poznawczych i procedur naukotwórczych, gdyż one w głównej mierze decydują o wszystkim tym, co w zakresie ludzkiego poznania się dzieje.

Charakterystyka funkcjonalna

- Szczegółowe analizy wszystkich tych czynności i procedur pokazują, że właściwie żadnych kontrowersji w konfrontacji z zasadą jednorodności nie wzbudzają procedury **abstrakcji i analogii**. Podejmuje się natomiast pewne dyskusje nad możliwością pogodzenia z rozważaną zasadą jednorodności przynajmniej niektórych zabiegów definicyjnych, np. poprzez tzw. definicje przyporządkowujące, a także swoistych wnioskowań indukcyjnych.

Charakterystyka funkcjonalna

- Wszystkie natomiast te czynności poznawcze, czy procedury naukotwórcze, które w sposób jednoznaczny ustalają relacje pomiędzy *interpretandum* i *interpretansem*, jak np. w definicjach normalnych, w zdecydowanej większości wnioskowań, wyjaśnień i uzasadnień nie mogą być w żaden prosty sposób uzgodnione z zasadą jednorodności i w konsekwencji trudno im przypisywać jakąś znaczącą rolę w dokonywaniu filozoficznej interpretacji faktów naukowych.

Charakterystyka funkcjonalna

- O roli i znaczeniu zarówno abstrakcji, jak i analogii w rozważanych tu procedurach interpretacyjnych świadczy fakt, że są one przyjmowane w różnych kierunkach filozoficznych jako bardzo specyficzne metody uprawiania filozofii. W szczególności ich rola podkreślana jest w w uprawianiu tomizmu egzystencjalnego.

Analizy czynności poznawczych i procedur naukotwórczych

- **a) abstrakcja** - jest spontanicznym procesem umysłowym odrywania jednych elementów od drugich, w wyniku którego otrzymujemy jeszcze nie sprecyzowane, ogólne pojęcie rzeczy lub istoty rzeczy. Na abstrakcję składają się bardzo różne czynności umysłowe, które kończą się definicją wyrażającą istotę rzeczy, albo ogólnymi pojęciami, albo też ogólnymi zasadami, które pełnią funkcję przesłanek w dowodzeniu sylogistycznym.

Analizy czynności poznawczych i procedur naukotwórczych

■ **b) analogia** - wydaje się, że można ją traktować jako pewne dopełnienie i uzupełnienie procedur abstrakcyjnych jest poznanie analogiczne będące poznaniem konkretystycznym, nie abstrahującym od niczego, ale ujmującym konkretne relacje “przebiegające” poprzez węższy i szerszy krąg bytów, dającym w efekcie mniej lub bardziej generalne, analogiczne poznanie. Jako takie nie odrywa nas od rzeczywistości, tak jak czyni to abstrakcja, ale w dodatku ujmuje tę rzeczywistość w bardzo różnych aspektach.

- Z tego więc względu analogia stanowi istotny klucz do filozoficznego poznania świat, osób i rzeczy. O roli i znaczeniu zarówno abstrakcji, jak i analogii w rozważanych tu procedurach interpretacyjnych świadczy fakt, że są one przyjmowane w różnych kierunkach filozoficznych jako bardzo specyficzne metody uprawiania filozofii. W szczególności ich rola podkreślana jest w w uprawianiu tomizmu egzystencjalnego.

Analizy czynności poznawczych i procedur naukotwórczych

- **c) inne czynności poznawcze:** definiowanie cząstkowe i pewna postać wnioskowania indukcyjnego - definicje cząstkowe są procedurami podającymi tylko niektóre kryteria sensowności dla wprowadzanego danego terminu do języka.
- Uważa się, że tego rodzaju procedury mogą być wykorzystywane w filozoficznych interpretacjach faktów naukowych.
  - Również wskazuje się, że na pewne postacie wnioskowania indukcyjnego o postaci:
    - $(.. B^1 \cdot B^2 ..) / (.. T ..)$
  - W konkluzji tego wnioskowania występuje symbol T oznaczający terminy obserwacyjne i teoretyczne. Podzbiorem terminów teoretycznych istnieją specyficzne dla danego systemu terminy filozoficzne. Wskazywałoby to na możliwość wyprowadzania tą drogą z danych doświadczania pewnych tez filozoficznych.

Efekty procedur interpretacyjnych

- Są nimi tzw. fakty filozoficzne.
- Zostały one ustalone i osądzone w świetle obiektywnej filozofii. Są one filozoficznymi treściami “znajdujące” się w faktach naukowych lub doświadczeniu potocznym wydobytymi, odszukanymi i ujętymi w terminologii filozoficznej podczas interpretacji filozoficznej. Zawarte w nich treści filozoficzne, które nie leżą w płaszczyźnie zjawiskowej, lecz metazjawiskowej.
- Tak uformowane fakty filozoficzne odgrywają podstawową rolę w poznaniu filozoficznym. Służą bowiem one jako argumenty filozoficzne lub stanowią przedmiot tzw. implikacji ontologicznych typu redukcyjnego.

Wartość poznawcza procedur interpretacyjnych - **pozytywy**

- **Przedstawiona metoda interpretacji filozoficznej faktów naukowych nie odbiega zasadniczo od tego, co się robi również w filozofiach, które programowo negują potrzebę i przydatność osiągnięć nauk szczegółowych w uprawianiu filozofii. W tomizmie np. egzystencjalnym mówi się o filozoficznej interpretacji poznania potocznego bardzo dogłębnie opracowując w tym kontekście metodę abstrakcji i analogii.**

Wartość poznawcza procedur interpretacyjnych - **pozytywy**

■ Ponieważ z racji zasady jednorodności wiedza filozoficzna nie może w żaden sposób być wyprowadzana, tworzona, czy też generowana bezpośrednio z wiedzy naukowej, więc trzeba przyjąć, przynajmniej w filozofiach realistycznych, że faktyczne podstawy dla tej wiedzy w jakiś sposób znajdują się, w faktach naukowych, czy też fakty te są uwikłane w problematykę filozoficzną. W toku zatem interpretacji filozoficznej problematyka ta jest wydobywana i ujmowana w filozoficzną aparaturę poznawczą.

Wartość poznawcza procedur interpretacyjnych - **pozytywy**

- **Bezpośrednie analizy zarówno abstrakcji, jak i analogii pokazują, że czynności poznawcze tworzące te procedury są w stanie wyjaśnić to, co faktycznie dokonuje się w procesie filozoficznej interpretacji faktów naukowych. Z jednej strony zachowana jest zasada jednorodności, a z drugiej wskazywane są rzeczywiste czynności poznawcze, które mogą być odpowiedzialne za procesy interpretacyjne.**

Wartość poznawcza procedur interpretacyjnych - **pozytywy**

- Wskazuje się na wiele przykładów faktycznego dokonywania interpretacji filozoficznej faktów naukowych, której efektem są konkretne fakty filozoficzne.
- Należą do nich:
  - istnienie realnych, gatunkowych odrębności w świecie ciał,
  - istnienie zmiany i stawania się,
  - istnienie ciągłości trwania sukcesywnego,
  - istnienie zmian substancjalnych,
  - istnienie czynności immanentnych w żywych organizmach.

Wartość poznawcza procedur interpretacyjnych - trudności

- **Kwestia konsekwentnej demarkacji** pomiędzy wiedzą naukową i filozoficzną
- - szczegółowe analizy konkretnych przykładów w tym względzie pokazuje, że nie zawsze jest możliwe jednoznaczne rozstrzygnięcie czy danemu konkretnemu zdaniu lub czynności poznawczej przysługuje jeszcze walor naukowości, czy też należy im już przypisać wyraźnie filozoficzny charakter. Te i inne jeszcze trudności z demarkacją osłabiają w pewien sposób zarówno potrzebę, jak i zasadność metody interpretacji filozoficznej faktów naukowych, gdyż zacieranie istniejących między nimi różnic dopuszczać może odwoływanie się do ściślejszych i bardziej wiarygodnych procedur poznawczych.
- Znacznie łatwiej jest przeprowadzić linię demarkacyjną pomiędzy nauką i filozofią w przypadku konkretnych stwierdzeń obserwacyjnych i tez metafizycznych niż w przypadku teoretycznych stwierdzeń nauki i wypowiedzi o charakterze metodologicznym.

Wartość poznawcza procedur interpretacyjnych - **trudności**

- Kwestia *interpretansa* czyli poprzedzającej procedury interpretacyjne ogólnej wizji filozoficznej
- - powstaje odnośnie do tej ogólnej wizji filozoficznej pytanie o jej genezę. Nie wiadomo bowiem dokładnie w jaki sposób jest ona tworzona. Z pewnością nie można w tym względzie mówić o genetycznym pierwszeństwie wiedzy potocznej lub naukowej w stosunku do wiedzy filozoficznej, co zdaje się sugerować metoda interpretacji filozoficznej. Ponadto, powstaje obawa o błędny koła w tych procedurach, gdyż nie można wykluczyć sytuacji, w której otrzymana w efekcie interpretacji filozoficznej problematyka może stać się istotnym elementem ogólnej wizji filozoficznej wchodzących w skład procedur interpretacyjnych.

Wartość poznawcza procedur interpretacyjnych - **trudności**

- **Kwestia reinterpretacji faktów naukowych**
- - fakty naukowe stanowią same w sobie efekt wielu procedur interpretacyjnych dokonywanych w ramach nauk szczegółowych. Powstaje w związku z tym obawa, że dokonywanie dodatkowej interpretacji w istotny sposób zniekształci rzeczywistość opisywaną i ujmowaną przez fakty naukowe.

Wartość poznawcza procedur interpretacyjnych - **trudności**

- **Przedstawione procedury interpretacyjnej filozoficznej nie są w stanie zasadnie spełnić wszystkich wysuwanych wobec nich **oczekiwań poznawczych****
- - w dyskusjach na temat roli wiedzy naukowej w rozważaniach filozoficznych wysuwa się postulaty, by wiedza ta wzbogacała o nowe treści terminy filozoficzne, uściślała przynajmniej niektóre pojęcia z tego zakresu przyczyniając się także do modyfikacji, falsyfikacji, a nawet potwierdzenia wielu tez filozoficznych. Postulaty te są w pewnym zakresie wzmocniane faktycznymi wydarzeniami zachodzącymi w dziejach filozofii, w których doszukuje się wspomnianych oddziaływań nauki, zwłaszcza na zmianę lub odrzucenie niektórych stanowisk filozoficznych.

Podsumowanie

- **Przedstawiona problematyka filozoficznych interpretacji faktów naukowych jest pewną próbą opisu, rekonstrukcji i wyjaśnienia ogromnie złożonego, a faktycznie dokonującego się procesu wykorzystywania osiągnięć nauk szczegółowych w rozważaniach filozoficznych.**
- **Jest to próba określenia zasadności tego rodzaju zabiegów przy równoczesnym wskazaniu na ich podstawy i możliwości realizacji.**
- **Jest to pewna propozycja pogodzenia dwóch bardzo trudnych do pogodzenia postulatów, tj. autonomiczności nauki i filozofii oraz ich wzajemnej otwartości.**
- **Jest to próba zajęcia stanowiska pośredniego pomiędzy skrajnym izolacjonizmem i całkowitym unifikacjonizmem w kwestii epistemologiczno-metodologicznej odrębności nauki i filozofii.**

Podsumowanie

- **Jak każde stanowisko pośrednie nie jest w stanie zadowolić żadnej ze stron, co jednak nie powinno zwalniać od podejmowania tego rodzaju prób i wysiłków, przynajmniej po to, by ukazać całą złożoność problematyki wzajemnych relacji nauki i filozofii.**